

repelt, a többi ismert gyűjteményétől eltérő sorrendben.

Ez a változatos összetettség akkor válik igazán meglepővé, amikor számot vetünk azzal, hogy a korai zsidóság különböző irányzatainak — ha úgy tesszük, ismételjük meg egyszer „kánon-képző csoportjainak” — egyike sem volt a többihez képest se társadalmi, se teológiai értelemben *mainstream*, azaz „fővonalas”. Az ókori csoportosulások ideológiailag egységes szemlélete, és köztük egyfajta vezető ortodoxia posztulálása a kereszténység irányából történő anakronisztikus és tarthatatlan visszavetítés csupán. És éppenséggel itt érhető tetten a kánon történetnek a szentírási tekintély hagyományos értelmezése számára nyújtott legnagyobb kihívása: ezen plurális háttéren egyértelmű, hogy bizonyos újszövetségi kijelentések hétköznapi vagy tradicionalista értelmezése tarthatatlan. Sem a Máté 5,18 iótája, sem a 2Timóteus 3,16 annyiszor félrefordított kijelentése nem betű szinten ihletett Szentírásról beszél, hiszen Jézus korában annak egyáltalában nem is létezett egységes szövege.

S hogy a mai kort is ide kapcsoljam egy pillanatot erejéig: éppen az előbbi mondatom, valamint a kánon hosszadalmas és szerteágazó háttérű kialakulásának ténye alapján egyértelmű, hogy a kánoni formák pluralitása a különböző egyházi közösségeknél nem érthető meg Krisztus varratlan köpenye átkos szétszaggatottságának tanúbizonyságaként, tehát semmiképpen sem valami olyan jelenség, amit az egyház egységéért végzett erőfeszítéseknek meg kellene haladniuk. Amint a kereszténység egyes irányzatai egy-egy adott eszmetörténeti szükségesség olvasztótégelyében megformálódtak, kikerülhetetlenül egy-egy adott, legitím és stabil teológiai történeti beágyazottságú kánoni formát tettek magukévá. Spirituális szentírásmegértésünk alapvető horizontja annak a belátása kell tehát legyen, hogy a Héber Ószövetség, a Görög Ószövetség, vagy a latin Vulgata nem játszhatók ki egymás ellen: mind Isten kinyilatkoztatott igéjét hordozzák a maguk immanens töredezettségében.

A kritikai bibliatudomány megint aláássa az egyházi tekintélyt? Nem gondolom, hogy erről lenne szó. A szerző egyike azon hazai biblikusoknak, akiknek a személyiségében a szakmai kérlelhetetlenség egyházának tanításához hűséges kegyességgel kart karba öltve él. Talán éppen az ő emberi és kutatói alapállása a legjobb példája annak, hogy a kánon mibenlétének és történetének komolyan vétele nem romboló. Sokkal inkább a kijelentésnek egy teljesebb, érettebb megértése igényére vezethet el bennünket, mert — hogy a 2Kor 3,6-ot parafrázeáljam rövid recenzióm végén — „a betű öl, de a lélek életel”. (*Kálvin Kiadó – L’Harmattan*, Budapest, 2014)

XERAVITS GÉZA

JEFFREY GEOGHEGAN — MICHAEL HOMAN: GPS A BIBLIÁHOZ

Odavinni a Bibliát, ahol nincsen! Azok, akik az öltözködés, a póker, a szex, a bicikliszerelés, a pénz, a terhesség, az étkezés, a gitár, az éneklés stb. világából ismerik és szerették meg a *Tantusz könyveket*, a sorozat e kötetében egészen mást találnak, azt, ami nélkül nem érthetik meg a világot. A modern ember bevezetését a Biblia rejtett kincseinek felfedezésébe (régebben ezt *introduciónak* hívták) úgy, hogy lapjai továbbvezessenek magának a Szentírásnak a forgatásához — két amerikai szerző vállalta: mindkettőjük a biblikus teológia tudósa, egy-egy amerikai egyetemen. Mindkettő tanár-ember, régész, kutató. Emellett jó publicisták, akik korunk érdeklődésének képesek megfelelni.

Nagyon találó és figyelemfelkeltő (főként a mai ember számára) a könyv címe. Manapság mindenütt GPS-szel tájékozódunk. Isten igéjének megértéséhez is szükségünk van vezetésre, amelyet egyházunk kínál nekünk. A mű első látásra ijesztően vastag: több mint ötszáz oldal, ám vastagabb papírra nyomva... A hat nagy rész azonban egyáltalán nem sok: végigvezeti az olvasót a Biblia ó- és újszövetségi történetén, üzenetén úgy, hogy közben egészen modern fogalmakat is használ: kaland, jövevény, színpad, szupersztár, ügynök, postás stb. Igen hatásosak a lapszerű figyelemfelkeltő ábrák (piktogramok): „fontos, felfedezés, közhelyek, teológia, gondolkodjunk!” stb. Azt pedig már csak az eredeti angol olvasók érzik, de magyarul is olvashatóak a lábjegyzetben, milyen összefüggések nyílnak meg a modern irodalom, a filmek, a slágerek, egyéb aktualitások és a Biblia között. Ezekre „rájátszanak” a fejezetcímek. A láttatás, a nyomdatechnika sokféle lehetőségének felhasználásával (például keretbe foglalt, szürke alapú kiemelések) mintegy tankönyvvé válik a mű, komolyabb biblikus hittankönyvvé. Úgy beszél el a szentírási szövegeket, hogy nem banalizálja azokat, mégis „fogyaszthatóvá” teszi. Talán ez a könyv legfőbb értéke!

Az V. fejezet végén kitérnek a szerzők a Biblia és a művészetek kapcsolatára is (festészet, irodalom, filmvilág) egészen a közelmúlt alkotásait is megnevezve (*Mátrix*, 1999; *A passió*, 2004). A legutolsó fejezet pedig egy hasznos összefoglalás: Top 10 fontos személyiségekről és ünnepekről a Bibliában, akiket feltétlenül ismernünk kell.

Mindent összevetve a sárga-fekete „tégla-könyv” — ami magyarul is kelendő olvasmány — jó eszébe lehet a Biblia felfedezésének, megismerésének és alapos olvasásának. Köszönet a fordítónak, a szerkesztőnek és a magyar kiadónak! (Ford. Magyarics Péter; *Panem Kiadó*, Budapest, 2014)

PÁKOZDI ISTVÁN